

Sjösäkerhetsrådets handlingsplan för genomförande av säkerhetshöjande åtgärder

Innehåll

1	BAKGRUND	3
1.1	Sjösäkerhetsrådet	5
1.2	De transportpolitiska målen	6
2	SYFTE.....	7
3	RISKER OCH ORSAKER.....	8
4	ARBETSGRUPPER.....	9
5	ÅTGÄRDER.....	9
6	UPPFÖLJNING.....	9

1 Bakgrund

Sverige har en av världens största skärgårdar och det finns ett stort antal insjöar över hela landet. Till följd av den svenska allemansrätten har alla invånare rätt att vistas på våra vatten och båtlivet är stort och populärt. Enligt Transportstyrelsens båtlivsundersökning 2020 finns det ca 950 000 fritidsbåtar i Sverige, av dessa bedöms ca 850 000 vara i sjödugligt skick. Båtbeståndet domineras av småbåtar så som kajaker, roddbåtar och små öppna båtar med motor under 10 hk. Småbåtar utgör 44 procent av alla fritidsbåtar. Därefter följer dagturbåtar, framför allt motorbåtar med övernattningsmöjlighet.¹

Mellan 2015 och 2020 har det skett en betydande ökning av antalet personer som vistas i fritidsbåtar i Sverige. År 2020 var det uppskattningsvis 2,1 miljoner personer som gjorde det. Det är frihetsupplevelsen och naturupplevelsen som svenskar värderar allra högst med sitt båtliv.²

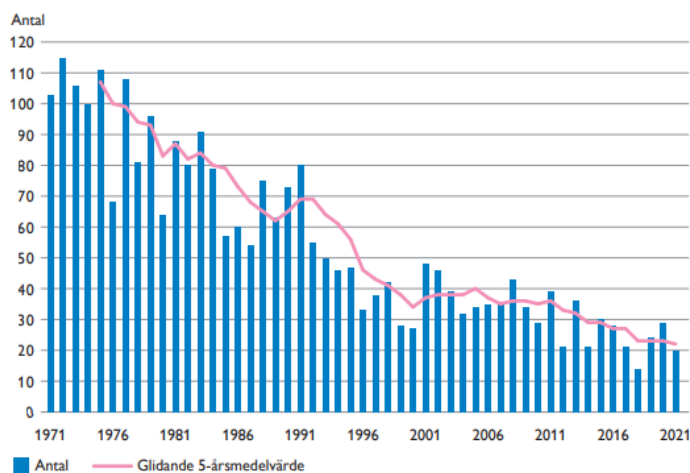
Ett vattenburet friluftsliv är någonting som bör uppmuntras då det bland annat ger stora möjligheter till rekreation och avkoppling. Dock behöver de som vistas ute på våra vatten vara medvetna om de säkerhetsrisker som det kan innebära. Med båtlivet kommer risken för att olyckor och dödsfall kan inträffa ute på sjön. Enligt Transportstyrelsens statistik så omkommer i snitt 20 personer varje år i fritidsbåtsrelaterade olyckor. År 2022 omkom preliminärt 16 personer. Sedan tidigt 1970-tal har antalet döda stadigt sjunkit från drygt 100 dödsfall per år. Det finns troligtvis flera olika anledningar till att dödstalen sjunkit, bland annat ett ökat flytvästanvändande, säkrare båtar och en ökad möjlighet att kunna larma om olyckan är framme. Även förändrade alkoholvanor i samband med båtliv kan ha bidragit. Trots en stadig nedgång av antalet omkomna inom båtlivet finns det mer kvar att göra för att minska döds- och olyckstalen ytterligare.

Diagrammet nedan visar antal omkomna och saknade inom båtlivet för åren 1971–2021 samt det femåriga glidande medelvärdet³ för samma period. 2021 är bland de fem år med lägst antal omkomna och saknade under den redovisade 50-årsperioden.

¹ Transportstyrelsen, *Båtlivsundersökning 2020, En undersökning om båtlivet i Sverige*, Dnr 2021-2170.

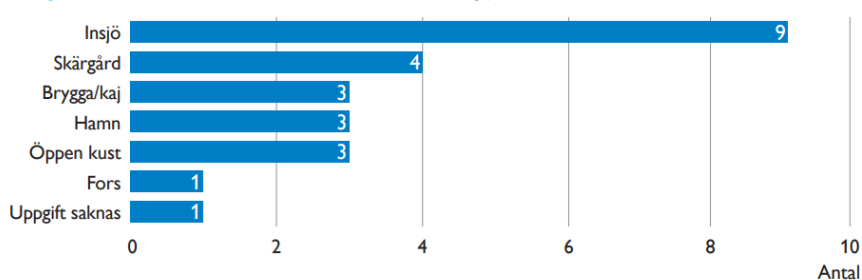
² Transportstyrelsen, *Båtlivsundersökning 2020, En undersökning om båtlivet i Sverige*, Dnr 2021-2170.

³ Ett femårigt glidande medelvärde visar medelvärdet för de senaste fem åren. För 2021 visas medelvärdet för 2017–2021, för 2020 visas medelvärdet för 2016–2020 och så vidare.

Antalet omkomna och saknade inom båtlivet för åren 1971–2021 samt det femåriga glidande medelvärdet. (Källa: Transportstyrelsen)

Nästan hälften av personerna, 9 stycken, omkom i en insjö under 2021, se diagram nedan.

Antal omkomna/saknade efter typer av farvatten 2021. Källa: Transportstyrelsen.

Idag är det vanligtvis personer i åldersintervallet 60–69 år som är dominerande i statistiken över omkomna och saknade, det gällde även för år 2021. Hälften av de omkomna var 60 år eller äldre. Den yngsta som omkom år 2021 var 22 år och den äldsta var 86 år. Av de omkomna år 2021 var 17 män och en kvinna. Dem flesta som omkommer inom fritidssjöfarten gör det under sommarmånaderna.⁴

⁴ Transportstyrelsen, Transportstyrelsens sjöfartsöversikt 2021.

1.1 Sjösäkerhetsrådet

Sjösäkerhetsrådet är ett samarbetsorgan mellan myndigheter och organisationer som alla har anknytning till fritidsbåtlivet. Rådets leds av Transportstyrelsens sjö- och luftfartsdirektör. Rådets sekretariat sorterar under Transportstyrelsen. Enligt sjösäkerhetsrådets avsiktsförklaring från 2012 är rådets yttersta syfte är att verka för ett säkrare båtliv. Enligt samma skrivelse ska Sjösäkerhetsrådet verka för att myndigheter, organisationer och företag med anknytning till fritidsbåtlivet blir delaktiga i att göra fritidsbåtlivet säkrare.

Följande myndigheter och organisationer ingår i Sjösäkerhetsrådet:

- Transportstyrelsen
- Båtförsäkringsbolagen genom Nordisk Yacht Assurance
- Försvarsmakten
- Kustbevakningen
- Riksföreningen Sveriges gästhamnar
- Sjöfartsverket
- Sjöpolisen Region Stockholm
- Sjöpolisen Region Väst
- Sjöräddningssällskapet
- Sweboat
- Svenska Båtunionen
- Svenska kanotförbundet
- Svenska kryssarklubben
- Svenska seglarsällskapet
- Svenska livräddningssällskapet
- Svenska sportdykarförbundet

Sjösäkerhetsrådet ska specifikt verka för:

- att minska antalet olyckor och tillbud till sjöss
- att utveckla metoder att samla in och analysera tillbud till sjöss
- säkrare båtar
- utökad användning och utveckling av säkerhetsutrustning
- bättre infrastruktur i form av sjökort, sjömärken, hamnanläggningar etc
- utveckling av möjligheten att nödsignalera med hjälp av modern teknik
- ge förslag till förbättringar av räddningstjänsten på statligt och kommunalt vatten
- väl avvägda och motiverade säkerhetsregler för fritidssjöfarten
- en ökad kompetens och säkerhetsmedvetenhet inom båtlivet

1.2 De transportpolitiska målen

Sveriges transportpolitiska mål presenterades i propositionen *Mål för framtidens resor och transporter* (prop 2008/09:93) och antogs av Riksdagen 2009.

Transportstyrelsens verksamhet ska bidra till att uppfylla de transportpolitiska målen⁵. Genom att bidra till målen bidrar myndigheten även till att uppfylla relevanta mål inom Agenda 2030. Eftersom Sjösäkerhetsrådet leds av Transportstyrelsen så blir det naturligt att även Sjösäkerhetsrådets arbete ska bidra till uppfyllnad av de transportpolitiska målen. Sjösäkerhetsrådets arbete har störst beröring med hänsynsmålet. De transportpolitiska målen består av ett övergripande mål med tillhörande funktionsmål och hänsynsmål;

⁵ Mer om de transportpolitiska målen finns att läsa på regeringens hemsida:
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/transporter-och-infrastruktur/mal-for-transporter-och-infrastruktur/>

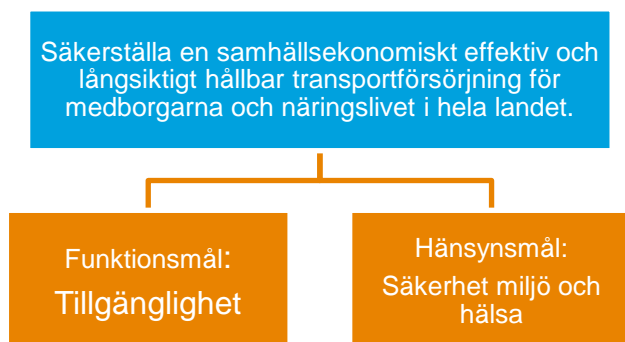

Illustration 1: Illustration över de transportpolitiska målen.

Under hänsynsmålet har regeringen preciserat två etappmål.

De etappmål som berör Sjösäkerhetsrådets arbete lyder:

- *Antalet omkomna till följd av trafikolyckor inom vägtrafiken, sjöfarten respektive luftfarten ska halveras till år 2030. Antalet omkomna inom bantrafiken ska halveras till år 2030. Antalet allvarligt skadade inom respektive trafikslag ska till år 2030 minska med minst 25 procent.*

Målsättningen om minskningen av antalet omkomna och skadade inom sjöfarten gäller för både yrkessjöfarten och fritidsbåttrafiken. Dock sker de flesta olyckor och dödsfall inom fritidsbåttrafiken idag varpå det blir naturligt att arbeta inom just den sektorn för att bidra till att målet ska nås.

Utgångsvärdet för att kunna mäta om etappmålet uppnås utgörs statistiskt av ett medelvärde av antalet omkomna inom fritidsbåttrafiken från åren 2017, 2018 och 2019. Det innebär att antalet omkomna inom sjöfarten ska minska från ett medelvärde på 21 personer per år till ett medelvärde på 10 personer år 2030.

För antalet skadade finns det idag inte någon tillförlitlig statistik att utgå från.

2 Syfte

Syftet med denna handlingsplan är att strukturera sjösäkerhetsrådets arbete samt att förtydliga de åtgärder som Sjösäkerhetsrådet ska genomföra för att bidra till att öka sjösäkerheten på svenskt vatten. Syftet är också att på ett systematiskt sätt kunna följa upp hur arbetet med åtgärderna fortlöper samt se vilken effekt de får, i de fall det är möjligt.

3 Risker och orsaker

De säkerhetsrisker som är förknippade med båtlivet är att någon ska bli allvarligt skadad eller omkomma i samband med båtkörning. Riskerna beror i sin tur på flera olika orsaker, Sjösäkerhetsrådet har främst identifiera nedanstående orsaker:

- Man har inte förberett sig tillräckligt inför sin båtresa
- Man är ensam ombord
- Man har bristfälliga kunskaper gällande exempelvis sin båt, navigering, väder mm.
- Man använder inte alltid flytväst.
- Man har inte möjlighet att larma om det uppstår en olycka.
- Man har alkohol och/eller narkotika i kroppen.

Här är det dock viktigt att framhålla att alla olyckor och dödsfall inte behöver bero på ovanstående orsaker utan kan grunda sig i annat.

För att minska risken att någon ska omkomma eller skadas allvarligt behöver Sjösäkerhetsrådet således arbeta med att ta fram åtgärder för att minimera listade orsaker i syftet att få till ett förändra beteende hos dem som vistas på sjön. Rådets främsta arbetsverktyg är kommunikation och information. Transportstyrelsen har även möjlighet att lagstifta kring relevanta frågor om det anses vara nödvändigt, dock är det ett verktyg som ska användas med försiktighet.

De åtgärder som beslutas av Sjösäkerhetsrådet ska ha en tydlig koppling till en eller flera av ovanstående orsaker.

4 Arbetsgrupper

Inom Sjösäkerhetsrådet har det bildas ett flertal arbetsgrupper i syfte att arbeta fram åtgärder för att minska orsakerna som listas under avsnitt 3.

Dessa arbetsgrupper är:

GRUPP	DELTAGANDE ORGANISATION	SAM.KALL. ORG.	ORSAK
Alkohol användning	KBV	KBV	Har alkohol/narkotika i kroppen
Använd flytväst	SLS, TS	SLS	Använder inte flytväst
Hamnsäkerhet	RGS, TS, SBU	SLS	Har bristfällig kunskap om båtliv
Möjlighet att larma	SSRS, Polisen, JRCC	SSRS	Har inte möjlighet att larma
Ny båtägare	Sweboat, SXX	Sweboat	Har bristfällig kunskap om båtliv
Ny lagstiftning	TS, SBU, Polisen, SXX	TS	Kopplar till flera orsaker
Nya farkoster och delningsekonomi	FB, Sweboat, Polisen, SKF		Har bristfällig kunskap om båtliv

5 Åtgärder

I bilaga 1 till denna handlingsplan finns de åtgärder som Sjösäkerhetsrådet har planerat att genomföra under åren 2023-2028.

Åtgärderna är uppdelade efter orsak för att tydliggöra vilka åtgärder som planeras att genomföras för att minimera en viss orsak till att dödsfall eller allvarliga olyckor sker.

6 Uppföljning

Transportstyrelsen är ansvarig för uppföljning av åtgärderna.

Uppföljning sker varje år och redovisas i Sjösäkerhetsrådets årsrapport.

I uppföljningen ska det göras en koppling till de transportpolitiska målen och hållbarhetsdimensionerna.